

נר לשולחן שבת

שבת זמור

גליון 601

לע"נ הר"ר שמעון ב"ר דב זצ"ל
נלב"ע ט"ו אדר תשל"א
מנוחתו כבוד יוהנסבורג

יש הטוענים שההסבר לכך הוא, כי לאותו האיש, יש"ו היו שלשה עשר תלמידים. ולבסוף, אחד מהם בגד בו ועזבו, מאז החליטו שמספר 13 הוא מספר רע.

אמר רבינו: לי נראה שהתשובה לכך נמצאת במגילת אסתר! שם נאמר "ביום שלושה עשר לחדש אדר ... ועשה אותו יום משתה ושמחה". (ט' א'-י"ח)

יום י"ג באדר נקבע אצל המן הרשע ליום 'גורלי' לאומות העולם, ביום זה גזר לכלות את ישראל, אך לבסוף נתקיים "ונהפוך הוא" ונעשה ליום שמחה גדולה לעם ישראל. היה כאן יום מיוחד בו התגלה כבודו של הקב"ה ויכולת שליטתו על העולם והנבראים. אך אומות העולם לא רק שראו את ההיפך, אלא הבינו שהמספר שלש עשרה הוא זה שגרם להם מזל והשפעה רעה. לכן במשך דורי דורות נתפס בתודעתם שהמספר 13 הוא ללא מזל.

אולם אצל עם ישראל בדיוק ההיפך, המספר שלש עשרה נתפס כבעל משמעות מיוחדת: מצינו 13 מידות של רחמים 13 עיקרים, שהם יסודות האמונה. 13 הוא הגיל בו כל ילד יהודי נכנס לעול המצוות ועוד, כמו כן השם 'אחד' עולה בגימטריא 13 וכן שם הוי"ה בעצמו. (מתוך הספר החדש והמיוחד "תתן אמת ליעקב" ח"א)

ישראל בעמק הבכא, בתוך לועו של עמלק - הגדול בענקים, הרבי מקלויזנבורג והגאון רבי אהרן בארון, האחד חסיד והשני ליטאי

רבי אהרן בארון שהה עם הרבי מקלויזנבורג במחנה מילדרוף. ואלו דבריו: בתוך מחנות המוות של הנאצים, בין קאפו לרעב. היינו בתוככי הגיהנם, מעונים ומושפלים, מורעבים ומוכים, עובדים בפרך עד כלות הכוחות. עם כל זה נמצאו יהודים יודעי ספר שהיו משקיעים רעיונותיהם ודיבוריהם בתורה. והיו משננים יחד, כל אחד מה שזכר וידע בעל פה, עד שהיה מתפתח דין ודברים על הענין בינינו. מזה שאבנו חיות וכוחות נפשיים לעמוד בסבל הקשה ... זה נתן בנו כח להחזיק מעמד אצל הרשעים, שלא לאבד צלם אלוקים ולהדמות לבהמה חלילה!

החידוש שנאמר על הדרגשים במחנה מילדרוף, יומיים לפני פורים

סיפר רבי אהרן בארון: באותה תקופה שכבתי סמוך לרבי מקלויזנבורג על דרגש העץ עליו העברנו את הלילות. הרבי פנה אלי שאומר לו איזה דבר חידוש, או קושיה, כדי לפתוח פתח לדבר בלימוד. אך אני הייתי שבור ורצוץ באופן מיוחד, באותו יום העמיק לי הגיהנם יותר. לא הייתי מסוגל לדבר.

אך הרבי לא ויתר, הוא פנה אלי בתחנונים: "וכי אינך מרחם עלי להחיות אותי בטל תורה?" אך אני חזרתי ואמרתי: "ראשי לא עמי, הפעם יאמר מר, בפעם הבאה אפרע את חובי..."

פתח הרבי והרצה בעניני דיומא, ליישב את קושיית רבי יעקב קא לנדא בשו"ת "בית אפרים", במה שאמרו חז"ל שמבטלים תלמוד תורה למקרא מגילה, ומה ביטול תורה יש בזה, הלא גם קריאת המגילה תורה היא? ותירץ ה"בית אפרים" שבקריאתה אין מקיימים מצות תלמוד תורה, אלא מצות חכמים.

וב"אבני נזר" כתב שאינו מאמין שיצאו דברים אלה מפי אותו צדיק, שלא יקיים תלמוד תורה במקרא מגילה, דאם כן בחינם טרחו חז"ל בש"ס ובמדרשים, שפירשו דברי המגילה ודרשו בה! המשיך הרבי שעלתה בדעתו לחקור אם חיוב המגילה הוא הקריאה או השמיעה, כמו שחקר רבי יוסף ענגיל לגבי קריאת התורה. והזכיר את דברי רבי שלמה קלוגר, שדן בענין חיוב ברכת התורה, במי שלימודו הוא עתה בדרך של "שומע כעונה".

אמר הרבי: בזה יש ליישב שאלה מפורסמת זו, שאם נאמר שאין חיוב ברכת התורה במי שלומד בצורה של "שומע כעונה", יש כעין ביטול תורה בכך שהציבור מבטלים מצות לימוד התורה באמירה בפה, זה פירוש החידוש של "מבטלים תלמוד תורה ובאים לשמוע מקרא מגילה".

סיפר הגאון רבי שמואל הומינר, שפעם הגיע יהודי זקן למשרדי ה"חברא קדישא" בירושלים לרכוש חלקת קבר בהר הזיתים. אלא שבשעת הקניה ביקש כי בעת הלוויתו תהיה תזמורת מנגנת... הדרישה המוזרה היתה תמוהה בעיני הפקידים, מעולם לא שמעו בקשה כזו, הלא זה מנהג גויים והם התחמקו מלהשיבו. בכל פעם שהגיע אותו זקן להמשך התשלום עבור הקבר והקבורה, הזכיר להם את בקשתו שתשתתף תזמורת בהלוויתו, והם היו מתחמקים ממנו...

פעם אחת דחק בהם הרבה ששיבו אותו דבר, אם ימלאו את בקשתו, ומפני לחצו השיבו לו תשובה חיובית כדי להפיס את דעתו. אבל היה זה מן השפה ולחוץ, שכן לא עלה על דעתם לקיים בקשה מוזרה כזאת...

לאחר זמן נמלכו שמן הראוי להציג שאלה זו בפני רבה של ירושלים, הגאון רבי שמואל סלנט. עלו לשטוח המעשה בפניו. רבי שמואל סלנט בשומעו את הדברים, ציווה לקרוא אליו את אותו זקן, ובבואו אליו גזר עליו שיגלה לו את הסיבה לבקשתו. גילה הזקן לרבי שמואל בסוד כמוס את סיפורו: בילדותו ברוסיה הוא נחטף מהוריו בידי שליחי צבא הצאר וגוייס בכפיה, היה קנטוניסט. במשך עשרות השנים ששירת בצבא עלה מדרגה לדרגה, עד שהגיע לדרגת מפקד בכיר. כמובן, שהתורה והמצוות נשכחו ממנו כליל, אבל מצוה אחת החזיק בכל עזו, השתדל במסירות נפש להבריא יהודים שנעצרו או נחטפו לצבא הצאר.

וכך היה עושה: כאשר היו יהודים עצורים במחנה, היה מכריז שתיערך חגיגה גדולה בערב אחד, שתיה בשפע ומנגנים. מבעוד מועד היה מודיע ליהודים העצורים, שכאשר החיילים יהיו שתויים והתזמורת רועמת בקולות כמנהגם, יתחמקו ויברחו באין רואה ושומע... בדרך זו הציל יהודים רבים ממעצר ומוות!

כעת, לאחר שנשתחרר מן הצבא ועלה לעת זקנותו לארץ הקודש, הוא מתבונן על עצמו שאין בו לא תורה ולא מצוות, לא תפילה ולא ברכה, אבל נזכר שיש לו זכות זו של הצלת נפשות. לכן מבקש שתשתתף תזמורת בהלווייתו, כדי להזכיר זכותו, איך שהציל יהודים לקול צלילי התזמורת הצבאית!

רבי שמואל סלנט הבטיח לו לשמור את סיפורו בסוד כמוס. ומאנשי ה"חברא קדישא" ביקש שיודיעוהו איך יפול דבר בשעת הלוויתו של אותו זקן, בהגיע עת פקודתו.

אותו זקן קדוש נסתלק ביום הפורים. באותן שנים התגוררו בירושלים שני חברים בעלי מנגנים - "כליזמרים" של פעם - האחד אילם והשני עיוור, והיה מנהגם להסתובב יחדיו ביום הפורים ברחובות ירושלים ולנגן בכלי נגינתם, כדי שהעוברים ושבים ישלשלו להם דמי מתנות לאביונים.

למרבה הפלא, הנה בדיוק בעת שעברה הלווית הזקן ברחוב העיר, היו שם אותם כליזמרים שניגנו מנגינות עליונות בעוז... כך צעדו המלווים המעטים אחר מיטתו לקול צלילי התזמורת...

כאשר שמע רבי שמואל סלנט את אשר ארע, הפטיר ואמר: "רצון יראיו יעשה!"

(עפ"י "שמחת שלמה" בהר בחוקתי תש"ע)

אמר הגאון רבי יעקב אדלשטיין שהוא שם לב לעובדה מאד מעניינת: המספר שלש עשרה נחשב בתרבות הגויים כמביא מזל רע, הוא מבטא חוסר מזל!

יש רחובות בהן מדלגים על מספר 13 במספור הבתים, הדירות, או הקומות בבנין. גם כאשר מבקרים בבתי מלון בחו"ל רואים פעמים רבות שהמספר 13 אינו מופיע במספר הסידורי של חדרי המלון, או שמדלגים עליו לגמרי, או שהוא מופיע בצורה אחרת כגון 12/1 או 12/2.

והשאלה המתבקשת מדוע? ללא ספק שמספר זה לא נעלם באופן אקראי, אלא יש דברים בגו.

היה זה ב"שבת זכור", בשמחת שבע ברכות דרש הגה"צ רבי הירש פאלי: קיימנו היום את מחיית עמלק, מה זה אומר לנו:

המשנה אומרת "כשר שבטבחים שותפו של עמלק" (קידושין פב). יש להבין מה שייכות הדברים? ביארו הראשונים, שהעוסק בשחיטת בהמות מטביע בנפשו את מידת האכזריות, ובתכונה זו הוא נהיה שותפו של עמלק, שהתאכזרו להלחם בישראל אחר גאולתם הפלאית ממצרים ולזנב אחר נחשליהם, דבר המורה על אכזריותם הרבה. עמלק מהותו אכזריות! (תוס' ר"י הזקן, רמב"ן, תוס' יו"ט) איך מקיימים "מחיית עמלק"? עושים את ההיפך ממידה זו של אכזריות. מצוות היום של פורים הם "משלוח מנות", "מתנות לאביונים", הכל בין אדם לחברו - זה נותן את התשובה לעמלק! **הדינים העולים:** בכל פעם במהלך השנה שאנו עושים חסד, עוזרים לשני, לאישה, לילדים, מרבים באחוה - אנו מוחים את עמלק!

תוספת יפה לדברים:

ישנה עוד מצוה בפורים שנראית לכאורה שאינה קשורה למהלך הזה, מצות 'עד דלא ידע'. אלא שה"חכמת מנוח" מבאר טעמה: שונאו של אדם הוא בגדר 'המן' בשבילו. לפעמים אדם שונא לחברו בשל שעשה עמו רעה, או מקנא בו בשל הצלחתו. האכילה והשתיה יחד מקרבת את הלבבות ומוסיפה אהבה ביניהם, כך ישליך האדם מלבו את השנאה והקנאה שיש לו על חברו - הרי שגם מצוה זו מרבה אהבה ואחוה - מוחה את עמלק! (נר"י ש"כ לדידי, נכדו הגר"ר י"פ שליט"א והרוצה להחכים יפתח "חכמת מנוח" מגילה ז)

עמלק אז והיום - דאגת אירופה לפלסטינים!

כבודם של ישראל לא נתן מנוח לעמלק - העמלקים שמו למלחמתם אופי של מלחמת מצוה. אמרו, לשיבתם על אם הדרך ממצרים יש תפקיד, מחובתם להגן על עמי כנען. לחסום הדרך בפני ישראל. עמלק ירש מסבו עשו את צביעותו, לפשוט טלפיו כחזיר ולהראות סימני טהרה, לקבול על אחיו כי רימיהו ולקח בכורתו ולעמוד להורגו. גם עמלק במלחמתו העמיד פנים של יראת שמים: חפץ להרגיע את שכניו, העמים המפחדים מאימת עם ישראל. עד כדי שהוא יוצא לקרב ומכניס עצמו בסכנה עבורם. מטרת מלחמתו היא חירות העמים הקטנים - 'הכל בסגנון שאנו שומעים בימינו!' (טל לישראל)

מתורת החיד"א לימי הפורים

הנוהגים להעלות קטן להפטיר אפילו בארבע פרשיות אין למחות בידם, וינהגו כמנהגם. מכל מקום ב"שבת זכור" ראוי לכתחילה שיעלה גדול למפטיר, ואם קטן עלה לא ירד. (ברכי"ר פ"ד ב)

חתן בתוך ימי חופתו לא יתענה בתענית אסתר. (ברכי"ר יוסף" תרפ"ו ו')

אישה לא תקרא לעצמה את המגילה, אף אם יודעת לקרות, המנהג הוא ששומעת מאיש. (מחזיק ברכה" תרפ"ט ג' ועיין מג"א א"א ו')

יש נוהגים שהאישה מברכת, ואחר כך יקראו המגילה להוציא את האישה היא ידי חובתה. והנראה דטוב וישר שהאישה הקורא לאישה את המגילה, הוא זה שיברך 'על מקרא מגילה'. (מחזיק ברכה" תרפ"ט ד', ועיין 'קוץ אהרן' ס', 'לקט' ח"ב קנ"ט, ועיין 'הליכות שלמה')

יעכבו את ספר התורה עד אחרי קריאת המגילה וסדר קדושה. ואם יש ברית מילה מלין אחר קריאת התורה. וכשאומרים "ליהודים היתה אורה" יביט בספר התורה, כפי שמומשש את התפילין באומרו "ויקר". (לדוד אמת" כ"ו ד' ועיין ברכ"י ז"ד רס"ב)

מתנות לאביונים, המנהג לתת מעות ולא מקפידים לתת מאכל, ויתן כשיעור שלש ביצים מפת. (כסא רחמים", מחזיק ברכה" תרצ"ד)

מצוה להרבות בסעודת פורים. אם עשה סעודת פורים בלא לחם יצא - אחד קדוש בתשובה כת"י. (ברכי"ר יוסף" תרצ"ה א')

יש מקומות שאבלי אב ואם אינם אומרים קדיש יתום בפורים. והרבה מרבני איטליה הקדמונים מקיימים מנהג זה. (ברכי"ר תע"ד ח) המנהג הזה שלא לומר קדיש על אב ואם בפורים הוא מנהג גרוע. אמנם, אם נהגו, אל ישנו מפני המחלוקת. (שיורי ברכה" י"ד שע"ז י')

'כשהייתי צעיר לימים, שאלני מהר"ם מזרחי, מה הדין אם שכח לקרוא את המגילה בלילה, או שהיה פטור ואנוס, אם ביום צריך לקרות המגילה פעמיים לתשלומין, כדין תפילה, והשבת לו ...' אין דין תשלומין למי שלא קרא את המגילה בלילה. עיקר מצוותה של מגילה היא ביום. (ברכי"ר יוסף" תרפ"א א' עיי"ש)

אני איני כדאי ששלחתם לי ... אמנם לקיים גזירתכם כראוי אשיבכם: ציבור שנעשה לו נס וקבעו לזכר הנס 'פורים', יום שמחה והודיה ביום ההצלה, לא יאמרו הלל אחר תפילת שמונה עשרה כדרך שתיקנו בימים טובים. ובלילה, אחר תפילת שמונה עשרה של ערבית ודאי שאין להם לומר הלל. (חיים שאל"ח ב"ב י"א)

ושמעתי שחכם אחד השיג עלי, שהרי אמרו שאין קורין הלל בפורים, דקריאת המגילה היא ההלל, והרי קוראים מגילה בלילה... ואני תמה על החכם ששאל זאת, הדבר פשוט: דווקא מגילה שהיא סיפור הנס ויש טעם בנגלה ובנסתר, נשגב מאד בקריאתה נקראת בלילה. ודאי שאם היו קובעים לומר 'הלל' בפורים, היו מתקנים לאומרו רק ביום. כפי שמצינו בשאר ימים טובים וחנוכה, שלא תיקנו לומר הלל בלילות זולת פסח. (יוסף אומ"ן ס"ח)

השבוע יחול יום הזכרון לגאון ישראל, מיוחד בחוכמתו ובתורתו, רבי חיים יוסף דוד אזולאי, רבינו החיד"א, י"א אדר תקס"ו

החיד"א מספר, שראה אנשים צדיקים יראי ה' שבכל יום קוראים פרשת זכור אחרי תפילת שחרית, ומנהג יפה הוא. ["יוסף אומ"ן" כ"ג, וכן הביא מהש"ל דכשר לומר בכל יום פרשת זכור!]

אודות מנהג הכאת ושריפת המן בפומבי - לפי שראו חז"ל את אורכה של הגלות המרה, חששו שמא יקום יום אחד מלך שירצה לגזור על ישראל כגזירת המן, לכן הנהיגו זה הפרסום ושמחה בהפלגה ברחובות ובשווקים, למען ישמעו הגויים קול רעש גדול וישאלו על מה ולמה, ויודיעו מעשה המן, ויקחו מוסר! וזו כוונת ה"אבן עזרא" בשירו: "שומע דבר בן המדתא תיפול עליהם אימתה". (מחזיק ברכה" קונ"א תר"צ בשם "כף ונקי")